

PETER GREVSEN, FORMAND FOR BØRNESAGENS FÆLLESRÅD

Etik er kittet i samfundet

Når almen dannelse udvikler sig til selvdannelse, kan et nødvendigt og centralt element være truet: etikken.

H.C. Andersen skrev i 1846 fortællingen "Den lille pige med svovlstikkerne". Den yndige piges lidelser udstillede middelstandens hjerteløshed over for de fattige. "Det var så grueligt koldt," indledte han sin fortælling, og så var det også en nytårsaften. Fortællingen, som vi alle kender, brugte middelstanden senere til højtlesning. Når man sad trygt og godt ved kakkelovnen, kunne man gysende sætte sig i den lille piges sted og samtidig glæde sig over, at man selv var bedre stillet. Men samtidig lå der en appel om næstekærlighed og medansvar i historien, som dermed indgik i dannelsen af vores fælles sociale bevidsthed.

Etik. Drøftelser af værdier og etik trænger sig på pga. samfunds-ændringer. I min barndom i 1950'erne var etik ikke til debat. Den var der som fundamentet under samfundet. Det er svært at debattere etik, og vi finder ofte hver vores vej til efterlevelse. Men i et samfund må vi gå i trit! Drøftelser af etik opstår vel fordi vi taler om dét, vi ikke længere har. Men vi må have en holdning, en retning, et mål! Vi må have et "kompas" der kan få os til at udtrykke os og agere anderledes.

Dette synspunkt er så meget mere påtrængende, da vores samfund i dag er lavet af "glas". Overvågningen er større, og vi er mere "set" af andre. Alle vinduer er åbne. Alle kan se alt. Der er ikke så mange skel mellem rummene længere. Og netop dette fællesrum vi befinder os i, giver et behov for etiske regler.

I institutioner og skoler kan man ikke længere sige: "Kom som du er, og gør som du vil." Børn har brug for etiske måder at forholde sig på, etikken kommer fra opdragelse og oplæring. Den kristne kultur og samfundet i Danmark hænger sammen, historisk set. Stat og kirke hænger sammen, om man vil det eller ej.

Det udsatte barn i det 21. århundrede. Har I prøvet at drikke morgenkaffe og få den næsten galt i halsen. Det oplevede jeg 5. april 2000. Dagbladet Jydske Vestkysten skrev på forsiden at sexmistænkte skal med ved afhøringer af børn! Rigsadvokaten havde udmeldt ny praksis til politimestre og statsadvokater, hvorefter mistænkte i fremtiden skal have lov til at være til stede ved afhøringer af det barn som vedkommende er mistænkt for at have misbrugt seksuelt. Jeg må desværre konstatere at barnets retssikkerhed ikke har så stor værdi som den voksnes. Barnet skal nu være dobbelt så stærk som den sigtede og advokater tilsammen. Jeg er rystet over at der er så stor en mangel i indblik og viden om barnets følelsesmæssige indre konflikter når afhøringer skal finde sted. Den nye praksis blev lavet for at give den sigtede/anklagede en bedre retssikkerhed, men denne form for overvågning fra den sigtede/anklagede, hvor barnet får meddelt at vedkommende befinder sig bag glasruden, er efter min mening at krænke barnet endnu en gang. Først i 2003, efter en lang kamp, fik Børnesagens Fællesråd den mistænkte væk fra afhøringen af barnet.

Foreningen Børnenes stemme. Jeg må nødvendigvis dvæle ved fænomenet Børnenes Stemme (en forening der modarbejder domstole og myndigheder når børn anbringes uden for eget hjem), når jeg taler om børns rettigheder. Dette fænomen viser at

vi trods en dansk tradition for ligeværd og rettigheder slet ikke har fattet den dybere mening med disse begreber, hverken når de optræder i dansk demokratisk sammenhæng eller i sammenhæng med konventionen om børns rettigheder, som vi jo altså på papiret tilslutter os. Navnet Børnenes Stemme er misbrug af ord, for foreningen praktiserer de voksnes rettigheder ud i ekstremer!

Postulater om kommunale sagsbehandlers overgreb mod forældre som personer og mod forældremyndigheden overskygger langt hensynet til barnets tarv, og en snu advokat kan trække en tvangsfjernelse i langdrag eller helt hindre den ved at forsøge udsættelse og lede efter procedurefejl – og følgen kan være uoprettelig skade for det barn der er udsat for omsorgssvigt og måske misbrug. I et retssamfund skal tvivlen naturligvis komme den anklagede til gode. Sådan tænker vi, og sådan tænker jeg også. Men vend spørgsmålet en gang: Hvorfor skal retsvæsenets tvivl kun komme den voksne til gode? Hvorfor ikke barnet? Barnet har ingen skjulte motiver når det oplyser om svigt og krænkelse, mens jeg kan få øje på mange motiver hos forældre og hos advokater. Det kan godt være at vi i tvivlsager mangler den retslige basis for at fælde dom over en voksen, men det skal ikke hindre os i at gå ned fra voksen- til børnehøjde og ud fra barnets præmisser handle på dets vegne.

Der gives mange anledninger til at omsætte FN's konvention om børns rettigheder til en ligeberettigelse mellem børn og voksne. Ved krænkelse og svigt bliver barnets fundament rystet, og det skal retsvæsenet samt de kommunale og amtskommunale myndigheder tage alvorligt. Den sociale servicelov står for at skulle justeres. Jeg kan konstatere at den ikke entydigt tager barnets parti. Den mangler den klarhed om børns rettigheder som udtrykkes i FN-konventionen. Og vi skal have implementeret ikke bare bogstavet, men ånden fra FN-konventionen og lade den være udtrykt i et værdisæt som kan fylde hulrummene ud mellem love og bekendtgørelser, målsætninger, virksomheds- og indsatsplaner, kvalitetssikringer osv.!

FAMILIEN – DEN GRUNDLÆGGENDE ENHED

Vi skal fortsat lade et værdisæt, et menneskesyn som især omfatter barnet, være det styrende i os selv i de pædagogiske debatter, i sagsbehandling og indsats. Vi skal anlægge et helhedssyn og tage den udfordring op, som ligger i mødet med forældrene. Dette møde er nødvendigt for at udveksle synspunkter, værdier og faglige vurderinger – men ender oftest i en konfrontation mellem juristeri og forvaltning, og det frugtbare i samarbejdet vedrørende barnet forvinder.

Det er væsentligt at huske at "familien som den grundlæggende enhed i samfundet og naturlige ramme for alle sine medlemmers og særligt børns vækst og trivsel bør gives den nødvendige beskyttelse og hjælp, således at den fuldt ud kan påtage sig sine forpligtelser i samfundet," samt huske, at "barnet med henblik på fuld og harmonisk udvikling bør vokse op i et familiemiljø, i en atmosfære af glæde, kærlighed og forståelse..." som der står i FN-konventionen. Denne rummer altså primært troen på familien som samfundets grundlæggende enhed, selv om den andetsteds også siger: "Et barn (...) som af hensyn til sit eget bedste ikke kan tillades at forblive i (familie-) omgivelser, har ret til særlig beskyttelse og bistand fra statens side." Vi lader ordene blive stående til inspiration samt påmindelse for alle. Også for forældre som har fået

tvangsfjernet et barn eller frygter at skulle have det. Også for mørkemændene fra Børnenes Stemme! Overstående bliver opgaven i det 21. århundrede, respekt for barnet i enhver henseende.

VI SER OG SER DOG IKKE

Men hvorfor har vi så svært ved at forstå børn og unge. Hvorfor kører vi ofte hver på vores skinner og hver i vores eget lille tog forbi hinanden, selv om vi gerne vil bruge tid og lytte? Lærere og pædagoger har svært ved at tale med forældre om barnet uden at forældrenes værdigrundlag nedgøres. Trækkes gardinet ned, ja så er basen for god udvikling af barnet allerede skamskudt. Lider et barn omsorgssvigt, kan vi blive enige om at tage afstand fra forældres handlinger, men ingen har ret til at fjerne eller nedgøre det værdigrundlag som forældrene har – selv om vi ikke kan forstå dem. Dette grundlag er jo det eneste som barnet kender. Vi har selv skabt kimen til en marginalisering der i mange tilfælde kunne være undgået.

Livets mening er også væsentlig for de unge. Uanset om vi tror på Gud eller ej, er spørgsmålet om livets mening centralt for alle mennesker. Jesu budskab om at glæde sig over den fortabte søns tilbagekomst virker lige så oprørende 2000 år senere. I dag løfter der sig et ramaskrig fra de hjemmевærende sønner når den fortabte tilbydes en overlevelsestur som en mulig vej tilbage til det fædrene hjem. “Hvorfor skal fedekalven slagtes for hans skyld, hvorfor bliver ballademageren tilbudt en sejltur, og ikke jeg – jeg der har opført mig ordentligt?” råber de gode sønner, nu som dengang.

Det er på høje tid at vi som udgangspunkt sætter os ned og gennemtænker, hvad vi egentlig ønsker os af fremtiden. I det 21. århundrede – værdiernes århundrede – er faglighed ikke nok. Faglighed og hjerte hører sammen. I alt arbejde med børn og unge skal etik, værdier og holdninger der bygger på respekt for børnenes og forældrenes holdninger og meninger, være en naturlig del af hverdagen på en skole eller institution.

Værdier. Det er væsentligt at vi på dag- og døgninstitutioner, i klubber og i folkeskolen forsøger at komme ind til substansen i begrebet livskvalitet. Hvilke nedskrevne værdier skal gælde på det enkelte sted når børn, de unge eller forældrene mødes, og hvilke principper skal være gældende?

De fleste ledere afleverer i dag, efter drøftelser i personalegrupper og bestyrelser, virksomhedsplaner – men hvad skal være gældende når barnet møder op? Hvilke fælles værdier er aftalt, og hvilke principper ligger fast, netop for den pågældende institution? En sådan dialog mener jeg vil styrke fællesskabet og fremme hverdagen for barnet – ja, være til barnets bedste. Menneskesynet i pædagogiske debatter vil være udfordrende.

I et sådant arbejde er helhedstænkning udgangspunktet. Udfordringen ligger i mødet med forældrene i samtaler om menneskesyn, værdier og holdninger.

Etik får tingene til at hænge sammen. Den er kittet i samfundet. Og den er derfor ikke et spørgsmål om vores individuelle til- eller fravalg i vores selvdannelse. Den er et nødvendigt og centralt element i almindelsen!